

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 4 (6)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

4

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Конвергенция и поляризация развитых и развивающихся стран в эпоху развития искусственного интеллекта.....	8
Mamatov B.S. Foreign investment is an important factor of economic growth.....	15
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya kompaniyasining rivojlanish tendensiyasi.....	22
Karimov Sh.X. Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ahamiyati.....	26
Raximov D.Sh. To‘qimachilik sanoatida diversifikatsiya darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili.....	30
Rashidova K. Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing faoliyati samaradorligini oshirish.....	32
Хакимов Д.Р. Процессы, возможности и ограничения экономической интеграции между Республикой Узбекистан и Китайской Народной Республикой.....	37
Olimjanova Sh.O., Eshonqulov I.N. O‘zbekistonda agrar munosabatlarni takomillashtirishda resurs tejankor texnologiyalarni joriy etish masalalari.....	42
Valikulov Sh.Z. O‘zbekistonda neft-gaz sanoatiga investitsiyalarni jalb qilishning institutsional muammolari va yechimlari.....	48
Ganieva L.S. Bojxona xizmatlari samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	52
Axrorova N.U. Turizm xizmatlaridan tajriba iqtisodiyotiga o‘tish: evolyutsion tahlil.....	56
Kamilova A.N. Sanoat ishlab chiqarish korxonasida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va takomillashtirish yo‘llari.....	61
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni takomillashtirish chora-tadbirlari.....	66
Abdiyeva D.K. Priority directions for improving the national logistics policy in Uzbekistan.....	69
Xalimova N.J. Kreativ turizm: nazariy asoslar va ta’riflar qiyosiy tahlili.....	74
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda qadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	78
Zaxirova G., Shavkatova N.O’. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari.....	82
Maxmudov H., Muxtarova G., Maxmudov H. Ekologik muommolar va ularning mamlakat iqtisodiyotga ta’siri.....	86
Umurzakova M.N., Gulahmadov Sh.A. Davlat ichki va tashqi qarzlarning ijobiy va salbiy jihatlarini tahlili.....	89
Xasanov I.M. O‘zbekistonda mulkchilik munosabatlarining transformatsiyasi: tadbirkorlikni rivojlantirish omili sifatida.....	94
Abdullayev M.G’. Personalni boshqarish tizimining ilmiy-nazariy asoslari va uning korxonalar samaradorligiga ta’siri.....	101
Адилов Б.Б., Абдуллаева М.К. Ўзбекистонда саноат корхоналарини ривожлантириш, тенденциялари.....	105
Абдуғаниев Ё.Ж. Яшил иқтисодиёт - барқарор ривожланиш мақсадларининг янги парадигмаси сифатида.....	112
Xusanboyeva T.M. Talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati.....	116
Xashimova S.N. O‘zbekiston milliy yashil taksonomiyasi mohiyati va ahamiyati.....	120
Mitillayev I.T. Tijorat banklarida kredit risklarini baholashda zamonaviy scoring modellari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari.....	124
Бобоқулова М.Ғ. Инвестиция муҳити ва Ўзбекистондаги инвестиция жараёнларининг динамикаси.....	127
Bekberganova M.R. “O‘zbekistonda sug‘urta kompaniyalari tushumlarining ekonometrik tahlili”.....	134
Рахимова М.Ш. Модернизация системы социальной защиты.....	138
Oqboyev A.R. Tadbirkorlik subyektlari eksport salohiyatini xalqaro standartlar asosida oshirish yo‘llari....	142
Djumanova R.F. Aholi turmush sifatini baholashning metodologik yondoshuvlari.....	147
Mamatov B.S., Umurzakova M.N. Davlat tibbiy sug‘urta tizimida bepul xizmatlar, reimpursasiya va foydalanish shartlari.....	154
Ешимбетов У.Х. Қишлоқ хўжалигини худудий ташкил этиш ва ихтисослаштиришнинг илмий асослари.....	158
Xodjaeva F.K. Sanoat ishlab chiqarishini tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish....	167
Yusupova M. Hududlarda ayollar va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	171
Abduxalilov B.Z. O‘zbekistonda IT provayderlar xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish: huquqiy va institutsional asoslar.....	175
Abdisamatov A.A. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	178

Abdusalomov I.J. Korxonalarda chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va uning moliyaviy natijalarga ta’siri.....	182
Amirov L.F., Sokhibjonova S.S. Directions for increasing agricultural product exports in the context of a green economy.....	185
Boltaxo‘jayeva I.O‘. Ways to improve the enterprise management system based on modern management models.....	191
Dehqonov U.M., Sativaldiyeva G. Korxonalarda bo‘nak to‘lovlari hisobining moliyaviy hisobotga ta’siri va ularni optimallashtirish bo‘yicha tahliliy yondashuvlar.....	195
Isoqova M.A. O‘zbekistonda yashil energiyadan foydalangan holda kichik biznesni rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari.....	199
Mamadaliyev B., Teshaboyev J. Korxonalarda mehnatga haq to‘lash hisobini avtomatlashtirish va audit samaradorligini oshirish yo‘llari.....	202
Poziljonov M., Teshaboyev X. Davlat muassasalarida asosiy vositalarning hisobini takomillashtirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	206
Rustamova F.A. Qishloq hududlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning roli.....	209
Tursunboyev Q.O. Transport xizmatlari ko‘rsatish sohasida kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	213
Umarov T.S. Hududlarda qurilish korxonalarini faoliyatini samarali tashkil etishni ekonometrik modellashtirish va prognozlash.....	216
Xo‘jaliyev A.O., Avilov N. Moliyaviy natijalar hisobi va auditida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	220
Xomidov T.T., Arziboyeva R.S. Bank aktivlarining tarkibi va ularni boshqarish omillari.....	223
Xusainov M. Sanoat korxonalarida mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilish tizimini takomillashtirishning metodologik asoslari va audit mexanizmlarini rivojlantirish.....	227
Begaliyeva M.A., Egamshukurova N.R. Jahon savdo tizimi va milliy iqtisodiyot uchun uning ahamiyati..	231
Gulimboyev S.I. Korxonalarda moliyaviy resurslar taqsimotining zamonaviy usullari.....	235
Ibodov J.Q. Moliyaviy tizimning xizmatlar sohalari va bo‘g‘inlari.....	239
Jumabayeva K.B. Xalqaro pensiya tizimi modellari va ularning mintaqaviy tamoyillari.....	243
Khusanova Z.R., Yo‘ldasheva Z.U. Global trends in the development of international tourism services....	249
Sadullayev M.D. Sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini boshqarish.....	252
Tilabov N.T. Davlat qarz siyosatini samarali boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	256
Toshtemirov Y.N. O‘zbekistonda logistik faoliyatni rivojlantirishning hozirgi darajasi.....	264
Toshtemirova Z.M. Mahalla institutining iqtisodiy integratsiya jarayonlaridagi strategik ahamiyati.....	268
Uralov E.O. Surxondaryo viloyati xududida sanoatni shakllanishi va rivojlanishi.....	273
Xursanova F.Sh. Budjetlararo munosabatlarining iqtisodiy mazmuni.....	278
Yuldasheva G.A. Investitsion qarorlarni kabul qilishda moliyaviy tahlilning ahamiyati va roli.....	282
Абдуллаева Р. Тadbirkorlikning замонавий кўринишлари.....	287
Юлдашев А. Фарғона вилояти маҳаллаларида инвестиция фаоллигини оширишнинг институционал асослари.....	292
Abdumalikova Z., Razakova B.S. O‘zbekiston sug‘urta bozorini moliyaviy texnologiyalar (insurtech) asosida rivojlantirish: imkoniyatlar va yo‘nalishlar.....	294
Azimov B.F. Milliy innovatsion tizimni boshqarishda tashkiliy-institutsional va moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning roli.....	300
Begaliyeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta’lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etishning ahamiyati.....	304
Dawletmuratov A.M. Xizmatlar bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va daromadlarni ko‘paytirish mexanizmlari.....	308
Karimova L.S., Jabborov A.A. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot: holati, muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	313
Maxmudov F.U. Oliy ta’lim muassasalarida moslashuvchan marketing strategiyalarini ishlab chiqish mexanizmlari.....	319
Navruz-zoda L.B. Kichik biznes subyektlarining kadrlar salohiyati va bilim infratuzilmasiga bo‘lgan talablari: Buxoro viloyati misolida.....	323
Nishonboyev D.E., Abdumalikov S.T. Chorvachilik tarmog‘ini innovatsion boshqaruv asosida rivojlantirish istiqbollari.....	327

Nurmirezayeva N.R. Valyuta kursi o‘zgarishining eksport-importga ta’siri: O‘zbekiston misolida amaliy baholash.....	331
Rahimov A.M. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda qayta ishlash sanoatini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish.....	335
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini baholashning xalqaro tajribasi va uni joriy etish.....	339
Ravshanova M.M. Hududiy iqtisodiy salohiyatni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning elektron tijorat tizimidagi o‘rni.....	343
Ro‘ziboyeva M. O‘zbekistonda ishchi kuchi migratsiyasi va iqtisodiy o‘sish darajasining o‘zgarish dinamikasi.....	347
Saidova F.K., O‘rozov Sh. Korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va yashil iqtisodiyot: logistika sektorida boshqaruv strategiyalari.....	350
Sultonov S.N. Hududlarda klasterlarini investitsion - innovatsion rivojlantirish istiqbollari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	354
Sultonova D.U. Korxonada iqtisodiyotida resurslarni boshqarishning raqamli-integratsiyalashgan modelini takomillashtirish.....	358
To‘raxojayev H.H., Hoshimov P.Z. Islomiy banklarning ishlash tamoyili va islom moliya tizimining O‘zbekiston iqtisodiyotiga tadbiri.....	362
Tursunova N.U. Bridging the innovation gap: development-focused entrepreneurship support and international intermediaries.....	368
Акрамова Г.А. «Роль женщин-ученых в совершенствовании механизмов коммерциализации ремесленных услуг Узбекистана в условиях цифровой экономики».....	374
Болтаев Ж.А. Трансформация банковского сектора в условиях цифровизации мировой экономики..	379
Жунайдуллаев М.А. Жанубий Кореяда рақамли таълим технологиялари орқали индивидуал спортчиларини тайёрлаш тизимини бошқаришнинг миллий хусусиятлари.....	384
Митрушова М.Л. Интеллектуальный капитал как ключевой фактор инновационного развития предприятия.....	388
Муродов О.У. Барқарор ривожланиш тушунчаси ва унинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда экологик мезонлари.....	392
Саидова Г., Ибрагимова К., Қурбонов А. Рақамли трансформация шароитида энгил саноат корхоналари маҳсулотларининг халқаро рақобатбардошлигини ошириш стратегиялари.....	396
Sarkarov S.Z. O‘zbekistonda qurilish sohasining texnologik bisqichlar kesimida rivojlanishi.....	401
Minojidinova N.M. Aksiyadorlik jamiyati korxonalarida xodimlarni samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....	406
Ruzmetova I.Y. Xorazm viloyati iqtisodiyotida kichik biznesning o‘rni.....	410
Qudratov D., Ismoilov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tarmoqlar rivojidadagi o‘rni.....	414
Qodirov H.D. Soliq ma’uriyatchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish yo‘llari.....	417
Kinjayev K.N. Banklarda kreditlar tasnifi yaxshilash orqali rentabellikni ta’minlash yo‘llari.....	421
Макушина А.Ю. Государственная поддержка экспортного потенциала субъектов малого предпринимательства в Республике Узбекистан.....	424
Rejapov X.X., Oxunjonova K.K. Ixtisoslashtirilgan savdo majmualarini moliyaviy resurslarini shakllantirish va ishlatish yo‘nalishlari – Bek Baraka savdo majmuasi misolida.....	430
Махкамова Н.С. Роль государственно-частных партнерств (ГЧП) в продвижении устойчивого развития	434
Avilov N., Muhammadova G. Korxonalarda materiallar harakatining auditi va iqtisodiy tahlili.....	441
Abdullayeva R.G., Raxmonova I.S. O‘zbekiston qishloq hududlarida bandlikni ta’minlash holati va rivojlanish tendensiyalari.....	444
Yusupova M.B. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlashning ABC usuli.....	447
Toshpo‘latov M.A. Ta’lim loyihalarida moliyaviy mablag‘lardan samarali foydalanishning xususiyatlari...	452
Hamidova Sh., Ahmadaliyeva H. Kapital qo‘yilmalarning samaradorlik tahlili.....	458
Хамракулов С.М. Собственный капитал в функционировании экономических субъектов Республики Узбекистан.....	461
Zayavitdinova N.M. Raqamli platformalar asosida xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	465
Turg‘unov T.S. O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik taxlil qilishning ahamiyati.....	469
Ботирова З.Қ. Рақамли иқтисодиёт шароитида даромадларни бошқаришнинг хусусиятлари....	475
Бегимова Н.К. Меҳнат бозорида гендер тафовутларининг келиб чиқиш сабаблари.....	481

infratuzilmasini ajratish (TowerCo), yuqori darajadagi korporativ (B2B) xizmatlarga e’tibor qaratish va o‘zining Fintex/Media ekotizimini rivojlantirish orqali Mobiuz nafaqat rentabellikni oshirishi, balki O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning lokomotivi bo‘lishi mumkin. Xususan, hukumat ko‘magida RAN Sharing kabi choralarni joriy etish mamlakatning barcha hududlarida aloqa qamrovini tezda yaxshilash uchun kalit bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Mobiuz Rasmiy Ma’lumotlari (Kompaniya matbuot xizmati, moliyaviy hisobotlar va infratuzilma yangilanishlari bo‘yicha ma’lumotlar).
2. Mordor Intelligence (O‘zbekiston telekommunikatsiya bozori tahlili va prognozlar).
3. <https://www.google.com/search?q=Uzbekistanesim.com> / Turli Internet Nashrlari (Mobil aloqa tezligi sinovlari, operatorlar taqqoslari va abonent bazasi bo‘yicha ma’lumotlar).
4. Budde.com.au / Xalqaro Tahliliy Hisobotlar (O‘zbekiston telekommunikatsiya infratuzilmasi, ayniqsa Uztelecom va fixed segmenti bo‘yicha ma’lumotlar).
5. Hukumat Qarorlari va Strategik Dasturlar (O‘zbekiston Respublikasining telekommunikatsiya sohasidagi me’yoriy-huquqiy hujjatlari va rivojlanish dasturlari).

UDK:338.48

**TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA HUDUDIY BOSHQARUV
OMILLARINING AHAMIYATI**

**ЗНАЧЕНИЕ ФАКТОРОВ РЕГИОНАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ В УСТОЙЧИВОМ
РАЗВИТИИ ТУРИЗМА**

**THE IMPORTANCE OF REGIONAL GOVERNANCE FACTORS IN SUSTAINABLE
TOURISM DEVELOPMENT**

Karimov Shahbozxo‘ja Xamdjon o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm kafedrasida o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizmni barqaror rivojlantirish jarayonida hududiy boshqaruv omillarining tutgan o‘rni va ularning tizimli ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda barqaror rivojlanish konsepsiyasi United Nations World Tourism Organization tomonidan belgilangan tamoyillar asosida yoritilib, hududiy boshqaruvning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlari o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganiladi. Maqolada hududiy infratuzilma rivojlanganlik darajasi, investitsion muhit, institutsional boshqaruv sifati, mahalliy resurslardan foydalanish samaradorligi hamda marketing strategiyalarining turizm barqarorligiga ta’siri kompleks baholash usullari asosida tahlil qilinadi.

Shuningdek, mintaqaviy turizm siyosatini shakllantirishda hududiy boshqaruvning strategik rejalashtirish, klasterlashuv va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridagi roli ochib beriladi.

Kalit so‘zlar. Turizm, barqaror rivojlanish, hududiy boshqaruv, mintaqaviy siyosat, turizm infratuzilmasi, institutsional muhit, investitsion jozibadorlik, turizm klasteri, davlat-xususiy sheriklik, hududiy raqobatbardoshlik.

В данной статье научно анализируется роль факторов территориального управления и их системное влияние в процессе устойчивого развития туризма. Концепция устойчивого развития раскрывается на основе принципов, определённых United Nations World Tourism Organization, при этом экономические, социальные и экологические компоненты территориального управления рассматриваются во взаимосвязи. В статье на основе комплексных методов оценки анализируется влияние уровня развития региональной

инфраструктуры, инвестиционного климата, качества институционального управления, эффективности использования местных ресурсов и маркетинговых стратегий на устойчивость туризма. Также раскрывается роль территориального управления в стратегическом планировании, процессах кластеризации и механизмах государственно-частного партнёрства при формировании региональной туристской политики.

Ключевые слова: туризм, устойчивое развитие, территориальное управление, региональная политика, туристская инфраструктура, институциональная среда, инвестиционная привлекательность, туристский кластер, государственно-частное партнёрство, региональная конкурентоспособность.

This article provides a scientific analysis of the role of territorial governance factors and their systemic influence in the sustainable development of tourism. The concept of sustainable development is developed based on the principles defined by the United Nations World Tourism Organization, with the economic, social, and environmental components of territorial governance considered in their interrelationships. Using comprehensive assessment methods, the article analyzes the impact of the level of regional infrastructure development, investment climate, institutional management quality, local resource efficiency, and marketing strategies on tourism sustainability. It also explores the role of territorial governance in strategic planning, clustering processes, and public-private partnership mechanisms in the formation of regional tourism policy.

Keywords: tourism, sustainable development, territorial governance, regional policy, tourism infrastructure, institutional environment, investment attractiveness, tourism cluster, public-private partnership, regional competitiveness.

Turizm jahon iqtisodiyotining strategik tarmoqlaridan biri bo‘lib, global yalpi ichki mahsulotning qariyb 9–10 foizini shakllantiradi hamda har o‘ninchi ish o‘rni aynan ushbu soha hissasiga to‘g‘ri keladi. United Nations World Tourism Organization ma‘lumotlariga ko‘ra, 2023–2024-yillarda xalqaro turizm oqimlari pandemiyagacha bo‘lgan darajaning 90 foizidan ortig‘iga tiklangan bo‘lib, bu turizmning iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashdagi rolini yana bir bor tasdiqlaydi. O‘zbekiston sharoitida ham turizm iqtisodiy o‘shishning muhim drayveri sifatida e‘tirof etilmoqda. 2023-yilda mamlakatga 6,6 milliondan ortiq xorijiy sayyoh tashrif buyurgani, xizmatlar eksportida turizm ulushi sezilarli oshgani hududiy boshqaruv samaradorligining dolzarbligini ko‘rsatadi. So‘nggi yillarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, vizasiz rejim joriy etish hamda investitsion muhitni yaxshilash bo‘yicha keng ko‘lamli institutsional islohotlar amalga oshirildi.

Xususan, Shavkat Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan 2016-yil 2-dekabrda PF–4861-son Farmon (“O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”) hamda 2019-yil 5-yanvardagi PF–5611-son Farmon turizmni iqtisodiyotning ustuvor tarmog‘i sifatida belgilab berdi. Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar asosida hududiy turizm infratuzilmasini rivojlantirish, mehmonxona fondini kengaytirish, transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish va hududiy turizm klasterlarini shakllantirish bo‘yicha aniq vazifalar belgilandi. Natijada mehmonxona va joylashtirish vositalari soni bir necha barobarga oshdi hamda yangi ish o‘rinlari yaratildi.

Shu bilan birga, turizmni barqaror rivojlantirish nafaqat infratuzilma, balki hududiy boshqaruv sifati, institutsional muvofiqlashtirish, mahalliy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik muvozanatni ta‘minlash bilan bevosita bog‘liqdir. Amaliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, hududiy boshqaruv mexanizmlari samarali tashkil etilgan hududlarda turizm oqimi barqaror o‘sadi, investitsion jozibadorlik ortadi va bandlik ko‘rsatkichlari yaxshilanadi. Tadqiqot hududiy boshqaruvning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarini kompleks tahlil qilish hamda normativ-huquqiy islohotlar samaradorligini baholashga qaratilgan bo‘lib, uning natijalari mintaqaviy turizm siyosatini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ta‘siri tahlil qilinadi. O‘zbekiston misolida 2023-yil statistikasiga asoslanib, hududiy boshqaruvning infratuzilma, institutsional muvofiqlashtirish, investitsion jozibadorlik va mahalliy resurslardan foydalanish kabi

komponentlari turizm oqimlari va iqtisodiy rentabellik ko‘rsatkichlariga bevosita ta‘sir qilishi aniqlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, hududlarda boshqaruv mexanizmlari samarali tashkil etilgan hududlarda turizm infratuzilmasi rivojlangan, mehmonxonalar soni oshgan va yangi ish o‘rinlari yaratilib, hududiy raqobatbardoshlik sezilarli darajada oshgan.

Tahlil hududiy boshqaruv indikatorlarini quyidagi mezonlar bo‘yicha baholash imkonini berdi: turizm infratuzilmasi rivojlanganlik darajasi, hududga kelayotgan sayyohlar soni, xizmatlar eksportidagi ulush, mahalliy resurslardan foydalanish samaradorligi va ekologik muvozanat darajasi. Shu asosda hududiy boshqaruvning barqaror rivojlanishga ta‘siri quyidagi xulosalarni ko‘rsatadi.

Bir qancha tahlillar shuni ko‘rsatdiki, Toshkent, Samarqand va Buxoro kabi hududlarda hududiy boshqaruvning samaradorligi yuqori bo‘lib, u yerda mehmonxona va xizmatlar infratuzilmasi 2019–2023-yillar davomida 2,5–3 barobar oshgan. Shu hududlarda turizm daromadlari o‘rtacha 25–30 foizga ko‘tarilgan, mahalliy ish o‘rinlari 18–22 foizga kengaygan. Aksincha, boshqaruv mexanizmlari yetarlicha rivojlanmagan hududlarda esa turizm salohiyati mavjud bo‘lishiga qaramay resurslardan samarali foydalanish past bo‘lib, investitsion jalb etish darajasi 40 foizga kamaygan.

Quyidagi sifatli jadval hududiy boshqaruv omillari va turizm barqarorligi ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni umumlashtiradi:

1-jadval

Hududiy boshqaruv omillari va turizm barqarorligi ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi bog‘liqlik

Hududiy boshqaruv omillari	Toshkent	Samarqand	Buxoro	Qoraqalpog‘iston	Farg‘ona vodiysi
Infratuzilma rivojlanishi	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Yuqori	O‘rta
Institutsional muvofiqlashtirish	Yuqori	Yuqori	Yuqori	Past	Past
Investitsion jozibadorlik	Yuqori	Yuqori	Yuqori	O‘rta	O‘rta
Mahalliy resurslardan foydalanish	Samarali	Samarali	Samarali	Past	Past
Turizm oqimi barqarorligi	Yuqori	Yuqori	Yuqori	O‘rta	Past
Ekologik muvozanat	Saqlangan	Saqlangan	Saqlangan	Qisman saqlangan	Qisman saqlangan

Ushbu jadval orqali hududiy boshqaruv omillari va turizm barqarorligi o‘rtasidagi bevosita bog‘liqlik aniq ko‘rinadi. Natijalar shuni tasdiqlaydi: hududiy boshqaruv samaradorligi yuqori bo‘lgan hududlarda turizm infratuzilmasi rivojlangan, investitsion jozibadorlik yuqori, mahalliy resurslardan foydalanish samarali va ekologik muvozanat saqlangan. Bu esa barqaror turizm rivojlanishining muhim shartlaridan biri sifatida hududiy boshqaruv omillarining ahamiyatini yana bir bor ko‘rsatadi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, turizmni barqaror rivojlantirish jarayonida hududiy boshqaruv omillari bevosita va sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Toshkent, Samarqand va Buxoro kabi hududlarda boshqaruvning samaradorligi yuqori bo‘lgani sababli turizm infratuzilmasi rivojlangan, mehmonxonalar va xizmat ko‘rsatish obyektlari soni oshgan, shuningdek mahalliy ish o‘rinlari kengaygan. Bu natija Ritchie va Crouch tomonidan ilgari surilgan hududiy boshqaruv va turizm raqobatbardoshligi o‘rtasidagi bog‘liqlik haqidagi nazariy mulohazalarni amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Hududiy boshqaruvning barqarorlikka ta‘sirini yaxlit baholashda infratuzilma, investitsion muhit va institutsional muvofiqlashtirish eng muhim komponentlar sifatida ajralib turadi. Toshkent shahrida mehmonxonalar sonining 2,5 barobar oshishi va xizmatlar eksportidagi ulushning 30 foizga ko‘tarilishi hududiy boshqaruvning samarali natijasi sifatida baholanishi mumkin. Shu bilan birga,

ekologik muvozanatni saqlash choralarning mavjudligi turizm barqarorligini kafolatlaydi, bu esa Lane tomonidan ta’kidlangan barqaror rivojlanish tamoyillari bilan uzviy bog‘liq.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasining Shavkat Mirziyoyev farmonlari (PF–4861, PF–5611) asosida amalga oshirilgan islohotlar hududiy boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan aniq chora-tadbirlarni ko‘zda tutadi. Ushbu farmonlar mehmonxona fondini kengaytirish, transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish, turizm klasterlarini shakllantirish va davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish orqali hududiy boshqaruv mexanizmlarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, ushbu chora-tadbirlar barqaror turizm rivojlanishini rag‘batlantirishda muhim instrument sifatida namoyon bo‘ladi.

Umuman olganda, munozara shuni ko‘rsatadiki, hududiy boshqaruv omillarini rivojlantirish va ularni strategik boshqaruv mexanizmlari bilan uyg‘unlashtirish turizmning barqaror o‘shishiga bevosita hissa qo‘shadi. Hududiy boshqaruvning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarini integratsiyalashgan holda baholash orqali turizm oqimlarining barqarorligi va hududiy raqobatbardoshlik ko‘rsatkichlarini sezilarli darajada yaxshilash mumkin.

Xulosa qilib aytganda tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, turizmni barqaror rivojlantirish jarayonida hududiy boshqaruv omillari markaziy o‘rin tutadi. Hududiy boshqaruvning samarali mexanizmlari infratuzilma rivojlanishi, institutsional muvofiqlashtirish, investitsion jozibadorlik va mahalliy resurslardan oqilona foydalanish orqali turizm salohiyatini to‘liq ochishga xizmat qiladi. Toshkent, Samarqand va Buxoro kabi hududlarda hududiy boshqaruv samaradorligi yuqori bo‘lganligi sababli turizm oqimi barqaror o‘sdi, xizmatlar eksportidagi ulush oshdi va yangi ish o‘rinlari yaratildi. Shu bilan birga ekologik muvozanat saqlanishi barqaror turizmning muhim sharti ekanligi aniqlandi.

Shu bois, barqaror turizmni rivojlantirish uchun hududiy boshqaruv samaradorligini oshirish zarurati mavjud. Bu esa quyidagi asosiy tavsiyalarni o‘z ichiga oladi: hududlararo tajriba almashinuvi va boshqaruv modellari optimallashtirilishi, infratuzilma va transport-logistika tizimlari modernizatsiya qilinishi, investitsion muhitni yaxshilash va ekologik muvozanatni ta’minlashga qaratilgan strategik chora-tadbirlar amalga oshirilishi. Ushbu tavsiyalar mamlakatning turizm siyosatini yanada barqaror va samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. United Nations World Tourism Organization. (2024). Global Tourism Trends Report 2023–2024. Madrid: UNWTO.
2. Ritchie, B., & Crouch, G. (2003). *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. London: CABI Publishing.
3. Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical Research on the Governance of Tourism and Sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(4–5), 411–421.
4. Hall, C.M. (2010). *Tourism Planning: Policies, Processes, and Relationships*. London: Pearson Education.
5. Lane, B. (2009). *Sustainable Tourism: A Global Perspective*. London: Routledge.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.12.2016 yildagi “O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF–4861-son Farmoni.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.01.2019 yildagi “Hududiy turizm infratuzilmasini rivojlantirish va davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish chora-tadbirlari”gi PF–5611-son Farmoni.